

рии являются авторами многих государственных программ СССР по физической культуре для разных видов специальных коррекционных школ и различных методических пособий.

В 1998 году, как мы считаем, произошло знаковое событие. В Нижнем Новгороде вышло в свет методическое пособие, предназначенное для работы с учащимися специальной медицинской группы, то есть с теми самыми учащимися, количественный состав которых в скором времени может стать национальной проблемой России. Оно называется «Физическое воспитание школьников специальной медицинской группы» и опубликовано под общей редакцией доктора педагогических наук, профессора В.Т. Чичикина — одного из первых аспирантов Б.В. Сермеева.

В настоящее время Google содержит более 5500 ссылок и цитирований на исследования Б.В. Сермеева. Таким образом, трудно переоценить вклад самого Бориса Васильевича и созданной им научной школы, насчитывающей около 100 исследователей России, включая специалистов из Марийской, Мордовской, Чувашской республик, а также из Азербайджана, Армении, Молдовы, Узбекистана, Украины, в развитие Теории физической культуры и в становление и развитие Адаптивной физической культуры.

Литература:

1. Самыличев А.С. Памяти учителя / А.С. Самыличев // Адаптивная физическая культура, 2005, № 3. — С. 19-20.

2. Самыличев А.С. Вклад Украинских и Российских ученых в теорию и практику Адаптивной Физической Культуры / А.С. Самыличев // Проблемы реабилитации (материалы Международной научно-практической конференции), Одесса, 2009. — С. 50-52.

3. Теория и методика физического воспитания: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов и пед. уч-щ / Б.М. Шиян, Б.А. Ашмарин, Б.Н. Минаев, А.И. Гурфинкель, Б.В. Сермеев. — М.: Просвещение, 1988. — 224 с.

4. Теория и методика физического воспитания: Учебник для ин-тов физ. культуры / Под общей ред. Л.П. Матвеева А.Д. Новикова [В 2-х т.] М. : Физкультура и спорт, 1976 (Т. 2 — 256 с).

5. Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура: Учебное пособие / С.П. - Евсеев, Л.В. Шапкова. — М: Советский спорт, 2000. — 240 с.

6. Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура (цель, содержание, место в системе знаний о человеке) // Теория и практика физической культуры. — 2000. — №1-2. — С. 4-5.

7. Частные методики адаптивной физической культуры: Учебное пособие / Под ред. Л.В. Шапковой. — М. : Советский спорт, 2004. — 464 с.

ДО ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛІВ ЕКОНОМІКИ НА КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

УДК 378.147:004

Рєутова В.В.

Визначено критерії та показники інформаційної культури вчителів економіки на курсах підвищення кваліфікації. Обґрунтовано методи оцінки рівню інформаційної культури вчителів економіки.

Представлено формулу визначення індексу інформаційної культури вчителя економіки.

Ключові слова: інформаційна культура, критерії, показники, учителя економіки, курси підвищення кваліфікації.

Определены критерии и показатели информационной культуры учителей экономики на курсах повышения квалификации. Обоснованы методы оценки уровня информационной культуры учителей экономики. Представлена формула определения индекса информационной культуры учителя экономики.

Ключевые слова: информационная культура, критерии, показатели, учителя экономики, курсы повышения квалификации.

Defined criteria and indicators of the economy's information culture teachers in refresher courses. Sound method of assessing the level of information culture of teachers economy. Presented a formula of the index information culture economics teacher.

Keywords: information culture, criteria, indicators, teachers economy courses.

В умовах інформатизації навчального процесу у середній школі, ключовою вимогою до вчителя економіки є високий рівень його інформаційної культури.

Формування інформаційної культури майбутнього вчителя економіки здійснюється насамперед у процесі навчання основ інформатики та використання інформаційних технологій у школі, а також у фаховій підготовці. Утім, знання, уміння і навички, набуті на названих етапах освіти, нерідко мають загальний характер, далекий від специфіки реальної професійної діяльності. Останнє вказує на необхідність розвитку інформаційної культури вчителя економіки у процесі підвищення кваліфікації.

Досвід закладів післядипломної педагогічної освіти показує, що на курсах підвищення кваліфікації гостро постає проблема оцінки інформаційної культури вчителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітним аспектам формування інформаційної культури майбутніх учителів у фаховій підготовці присвячені роботи Т. Бабенко [1], М. Жалдака [4], О. Значенко [5], А. Клименко [8], А. Коломієць [9]. Питання формування інформаційної культури вчителів у післядипломній освіті висвітлено в роботі І. Воронікової [2]. І. Смирнова розглядає питання формування інформаційної культури вчителів економіки в умовах фахової підготовки [13].

Як показує аналіз публікацій за проблематикою формування та розвитку інформаційної культури, на сьогодні не розроблено універсальної та технологічної методики оцінки сформованості інформаційної культури вчителів економіки на курсах підвищення кваліфікації, зокрема, не знайшли належного висвітлення питання визначення критеріїв, показників, методів оцінки рівню цієї професійної якості. Актуальність і недостатня розробленість проблеми її зумовили напрям наших наукових пошуків.

Метою статті є визначення критеріїв, показників, методів оцінки, а також характеристик рівнів інформаційної культури вчителя економіки на курсах підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відзначимо, що інформаційна культура будь-якого фахівця не може бути оцінена без наявності відповідних критеріїв і показників.

У довідниковій літературі критерії розуміються як ознаки, на підставі яких дається оцінка якогось явища, дії, ідеї [12, с. 163]. Критерії мають бути об'єктивними; охоплювати найістотніші аспекти досліджуваного явища; формулюватися коротко, точно; характеризувати саме ті аспекти об'єкта, на які звертає наукову увагу дослідник; відображати динаміку вимірюваної якості об'єкта у просторі й часі; розкриватися через низку показників, за ступенем прояву яких можна судити про більш чи менш яскравий ступінь вираженості окремого критерію [10, с. 65].

При визначенні критеріїв інформаційної культури вчителів економіки ми спиралися на структуру цієї професійної якості, визначену попередніми дослідженнями, у відповідності до якої, інформаційну культуру вчителя економіки можна оцінити за такими критеріями:

- особистісним, показником якого є: активність самовдосконалення у відповідності до еволюції інформаційних технологій;
- аналітико-сентитичним, показником якого виступають: знання у сфері комп'ютерних мереж та телекомунікацій; базові вміння роботи з інформацією;
- діяльнісним показником якого є: уміння використання інформаційних технологій у процесі викладання предмета «Економіка», ступінь включення у професійне мережеве співтовариство.

У відповідності до визначених критеріїв і показників сформованості інформаційної культури, було розроблено діагностичний комплекс, основними методами якого стали: комп'ютерне тестування знань; інтерв'ю; тести-питальники. При доборі методів ми виходили з таких міркувань.

Одним з основних плюсів комп'ютерного тестування є невеликі витрати часу на отримання підсумків контролю, до того ж, слухачі курсів підвищення кваліфікації можуть виконувати тестові завдання, а викладачі – перевіряти результати тестування, знаходячись на відстані від навчального закладу в найбільш зручний час. Окрім того, тестування надає викладачеві інформацію про хід і результати процесу навчання студентів, на основі якої викладач може змінювати форми і методи навчання з урахуванням рівнів навченості учнів. Важливою перевагою такого тестування є те, що воно може бути використаним для самоконтролю студентами своїх навчальних досягнень [6, с. 19].

При визначенні тестування однією з провідних методик діагностики інформаційної культури було взято до уваги результати досліджень Т. Гендіної, на думку якої, за допомогою тестів доцільно виміряти такі параметри як: раціональність і ефективність отримання користувачем інформації; критичність і

компетентність її оцінки. Водночас авторка відзначає, що за допомогою тестів недоцільно вимірювати такі параметри, як: уміння, пов'язані з використанням інформації, підготовкою інформаційних продуктів; питання передавання й використання інформації у відповідності із законами про інтелектуальну власність, правилами легального використання інформації і етичними нормами [3].

Зважаючи на останні міркування, було розроблено комп'ютерний тест рівня знань у галузі інформаційних технологій. Результати цього тесту оцінювали за 5-бальною шкалою на основі кількості неправильних відповідей студента.

Наступним методом оцінки інформаційної культури було обрано стандартизоване інтерв'ю (за формою близьке до анкети із закритими запитаннями).

Перевагами цього методу є те, що він водночас дає змогу формалізувати відповіді респондентів та передбачає свободу інтерв'юваного у формулюванні відповіді. Окрім того, метод інтерв'ю дозволяє оцінити правдивість респондента за невербальними параметрами.

Зважаючи на приведені міркування, розроблено бланк стандартизованого інтерв'ю, спрямованого на оцінювання вмінь використання презентаційних інформаційних технологій, а також електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП) у професійній діяльності. Результат інтерв'ювання передбачено представляти двома оцінками за 5-бальною шкалою: перша оцінка характеризує вміння використання презентаційних інформаційних технологій, а друга – вміння створення та використання електронних засобів навчального призначення.

Проведення цього інтерв'ю покладається на викладачів (тьюторів), які безпосередньо пов'язані з інформативною підготовкою слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Третім засобом діагностики рівня інформаційної культури вчителів економіки в дослідженні виступають тести-питальники – широко використовувані методики вимірювання особистісних та професійних якостей, яким властиві надійність, дискримінативність і стандартизованість [7, с. 91].

До складу діагностичного комплексу включено 3 теста-питальника: «Активність у професійно-інформаційній діяльності», «Оцінка рівня аналітико-сентитичних умінь», «Оцінка ступеня включення у професійне мережеве співтовариство». Питальники розроблені з урахуванням вимог до подібного інструментарію і містять від 15 до 17 тверджень із рейтинговими шкалами. При цьому, використано п'ятибальну шкалу, крайні значення якої відповідають позиціям респондента: «завжди – ніколи» або «саме так – точно ні» [7, с. 94].

Результат відповідей за тестами-питальниками передбачено подавати за п'ятибальною шкалою.

Взаємозв'язок розроблених методів із критеріями та показниками сформованості інформаційної культури подано в таблиці 1.

Таблиця 1
Діагностичний комплекс для оцінювання інформаційної культури
вчителів економіки на курсах підвищення кваліфікації

Критерії	Показники	Методи оцінювання
Особистісний	Активність самовдосконалення у відповідності до еволюції інформаційних технологій	Тест-питальник «Активність у професійно-інформаційній діяльності»
Аналітико-сентитичний	Знання у сфері комп'ютерних мереж та телекомунікацій	Комп'ютерний тест з оцінки рівню знань у галузі інформаційних технологій
	Базові вміння роботи з інформацією	Тест-питальник «Оцінка рівня аналітико-сентитичних умінь»
Діяльнісний	Уміння використання інформаційних технологій (презентаційних, комунікаційних, мережових та ін.) у навчальному процесі	Інтерв'ю, спрямоване на оцінювання умінь використання презентаційних інформаційних технологій, а також ЕЗНП у професійній діяльності
	Ступінь включення у професійне мережеве співтовариство	Тест-питальник «Оцінка ступеня включення у професійне мережеве співтовариство»

Для перевірки ефективності педагогічного процесу, спрямованого на розвиток інформаційної культури в процесі підвищення кваліфікації доцільним є визначення індексу інформаційної культури вчителя економіки.

Для обчислення індексу інформаційної культури було розроблено відповідну методику, першим кроком якої стало визначення факторної ваги окремих критеріїв інформаційної культури.

Для визначення факторної ваги критеріїв інформаційної культури експерти (7 викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти) оцінили факторну вагу кожного із цих критеріїв, розподіливши між ними 10 балів. На основі оцінок було створено матрицю, у рядках якої – порядковий номер експерта, у стовпцях – критерій, комірцях – оцінка експерта. На основі цієї матриці визначено середнє арифметичне за кожним стовпцем, яке й репрезентувало питому вагу кожного окремого критерію (фактору).

У результаті означеної процедури отримано таку вагу критеріїв (факторів) інформаційної культури вчителя економіки: особистісний – 0,3; аналітико-сентитичний – 0,2; діяльнісний – 0,5.

Наступним кроком стала експлікація формули обчислення індексу інформаційної культури вчителя економіки, що набула такого вигляду:

де: K – індекс інформаційної культури;

S_1 – бал, за методикою оцінки особистісного критерію (тест-питальник «Активність у професійно-інформаційній діяльності»);

S_2, S_3 – бали, за методиками оцінки аналітико-сентитичного критерію (комп'ютерний тест знань у галузі інформаційних технологій, тест-питальник «Оцінка рівня аналітико-сентитичних умінь» відповідно);

S_4, S_5, S_6 – бали, за методиками оцінки діяльнісного критерію (оцінка вмій використання презентаційних інформаційних технологій, оцінка вмій використання ЕЗНП у професійній діяльності (на основі інтерв'ю), тест-питальник «Оцінка ступеня включення у професійне мережеве співтовариство» відповідно);

b – максимальна кількість балів у методиках оцінки (5 балів).

Зауважимо, що обов'язковою умовою S_1 дієвості розробленої формули є «п'ятибальність» методик, що використовуються для оцінки сформованості критеріїв інформаційної культури.

Наступним кроком стало створення на основі формули обчислення індек-

$$K = 0,3 \frac{S_1}{b} + 0,2 \frac{S_2 + S_3}{2b} + 0,5 \frac{S_4 + S_5 + S_6}{3b},$$

су сформованості інформаційної культури вчителів економіки діагностичного інструменту на основі MS Excel.

Останнім кроком у розробці методики було встановлення норм індексу інформаційної культури вчителів економіки, для чого проведено пілотне дослідження, у ході якого оцінено стан інформаційної культури 17 вчителів економіки республіки Крим. Учителям було запропоновано виконати завдання та тести діагностичного комплексу (у зручний для них час), а також проведене інтерв'ювання викладачами Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти. Дійсними було визнано всі результати.

Аналіз отриманих емпіричних даних показав, що вони відповідають нормальному розподілу (нормальність розподілу даних перевірялася візуально, за допомогою гістограми). Для встановлення меж рівнів індексу інформаційної культури вчителів економіки було обрано метод на основі аналізу середнього арифметичного (m) і стандартного відхилення (σ). Межа низького рівня визначалася на основі: $m - 2/3\sigma$; межа високого рівня – $m + 2/3\sigma$. За таким способом нормування середньому рівню відповідало 50% результатів вибірки [11].

Результатом описаної вище процедури стали такі норми індексу інформаційної культури вчителів економіки: якщо індекс $\leq 0,40$ – низький рівень; якщо індекс у межах $0,40 - 0,71$ – середній рівень; якщо індекс $\geq 0,72$ – високий рівень.

Висновки. Інформаційна культура вчителів економіки на курсах підвищення кваліфікації може бути оцінено за такими критеріями:

– особистісним, показником якого є: активність самовдосконалення у відповідності до еволюції інформаційних технологій;

— аналітико-сентитичним, показником якого виступають: знання у сфері комп'ютерних мереж та телекомунікацій; базові вміння роботи з інформацією;

— діяльнісним, показником якого є: уміння використання інформаційних технологій у процесі викладання предмета «Економіка», а також ступінь включення у професійне мережеве співтовариство.

Доцільними інструментами оцінювання окремих показників інформаційної культури вчителя економіки у процесі підвищення кваліфікації можуть розглядатися тест-питальники «Активність у професійно-інформаційній діяльності», «Оцінка рівня аналітико-сентитичних умінь», «Оцінка ступеня включення у професійне мережеве співтовариство»; комп'ютерний тест знань у галузі інформаційних технологій; бланк інтерв'ю, спрямований на оцінювання умінь використання презентаційних технологій, а також ЕЗНП у професійній діяльності.

Інструментом визначення індексу інформаційної культури вчителів економіки на курсах підвищення кваліфікації може слугувати експериментальна методика, що інтегрує необхідний кваліметричний апарат, інструментарій на основі Excel, а також норми індексу інформаційної культури.

Подальші дослідження плануємо спрямувати на перевірку ефективності розробленої методики.

Список літератури

1. Бабенко Т.В. Формування інформаційної культури майбутніх учителів історії у процесі професійної підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т.В. Бабенко. — Кіровоград, 2008. — 20 с. — укр.

2. Воротникова І.П. Система підготовки вчителів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності у післядипломній освіті / І.П. Воротникова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://loipro.lg.ua/konf_ikt.doc

3. Гендина Н.И. Тесты для измерения уровня информационной культуры учащихся старших классов: достоинства и ограничения [Текст] / Н.И. Гендина // Школьная библиотека. — 2008. — №1. — С. 21-23.

4. Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе [Текст]: дис... в форме науч. доклада д-ра пед. наук: 13.00.02 / Жалдак Мирослав Иванович. — М., 1989. — 48 с. — Библиогр.: с. 44-48.

5. Значенко О.П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / О.П. Значенко. — К., 2005. — 20 с. — укр.

6. Изотова Н.В. Корректирующий контроль как фактор повышения качества обучения в вузе (на материале предметов гуманитарного цикла) [Текст]: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Изотова Надежда Васильевна. — Брянск, 2004. — 217 с.

7. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: введение в психометрическое проектирование / П. Клайн. — К., 1994. — 283 с.

8. Клименко А.О. Формування інформаційної культури майбутніх педагогів у навчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А.О. Клименко. — Т., 2010. — 20 с. — укр.

9. Коломієць А.М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / А.М. Коломієць. – К., 2008. – 42 с. – укр.

10. Кульневич С.В. Педагогика самоорганизации : феномен содержания / Кульневич С.В. – Воронеж, 1997. – 230 с.

11. Попов О.А. Пример вычисления норм теста / О.А. Попов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psystat.at.ua/publ/2-1-0-24>

12. Професійна освіта : словник: навч. посіб. / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.

13. Смирнова И.Н. Формирование профессиональной готовности будущего учителя экономики к использованию информационных технологий [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Смирнова Инна Николаевна. – Липецк, 2007. – 185 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

УДК 371. 3: 371. 212. 3
Кузнецова Н. В.

В статье рассматривается методика разработки программ для обучения одаренных детей иностранному языку, смена формы проведения уроков, учитывая феномен одаренности.

Ключевые слова: одаренные дети, содержание обучения, проектные технологии, авторские программы.

The article analyzes the method of program development for teaching gifted children the foreign language, changing of the form of conducting lessons, taking into account the phenomenon of gift.

Keywords: gifted children, the content of teaching, the project technologies, authoring programs.

Кожна країна, яка спрямована в майбутнє, приділяє пильну увагу до освіти обдарованих і талановитих дітей. У середині минулого століття лідерами з освітньої роботи з обдарованими дітьми стали дві наддержави, країни, що доклали зусиль для гострої конкурентної боротьби на міжнародній арені. У 1960-х роках паралельно в СРСР і США на державному рівні було прийнято широкомасштабні програми щодо підтримки обдарованих. Сьогодні при незмінному лідерстві США такі країни, як Китай, південноазіатські «Малі дракони», Бразилія, Саудівська Аравія, розвернули широку діяльність у цьому напрямі. В більшості країн Західної Європи існують державні системні програми підтримки обдарованої і талановитої молоді, що як на залучення їх ресурсів для збільшення науково-технічної і технологічної конкурентоспроможності, так і на підтримку соціальної стабільності [5, с. 5-14].

Вибираючи програми для обдарованих учнів, доречно керуватися положенням, що методика як прикладна наука нерозривно пов'язує розроблення методів з конкретними завданнями й умовами навчання.

Програми навчання іноземної мови для обдарованих учнів повинні ґрунтуватися на основних принципах методики викладання ІМ, зокрема: